

MICHAL VIEWEGH - BÁJEČNÁ LÉTA POD PSA

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:
společenský/autobiografický román* (proza, epika)

Literární směr:
poprvé vydáno r. 1992 - rané období autorovy tvorby (jedno z jeho prvních děl); česká literatura po roce 1990*

Slovní zásoba, figury a tropy:
převažuje spisovná čeština; hl. v emotivních dialozích hovorový jazyk (*sranda*), často i nespisovné výrazy (*věcma, jaké, takové, v truhlářské dílně*); vulgarismy a cizojazyčné výrazy (*LSD*); zdvořilost (*díle*); satirické, ironické a humoristické prvky; FIGURY: řečnické otázky* („*A na co? Smys?*“); TROPY: hyperbola - tj. zveličování skutečnosti (*život ve lži, stát bez práva*); ironie* a sarkasmus

Stylistická char. textu:
běžné jsou dialogy (s přímou řečí postav) v kombinaci s monologem vypravěče; do textu jsou vloženy kratší vstupy (rozhovory mezi nakladatelem a Kvidem o přijatelnosti jeho literárních pokusů)

Vypravěč:
vypravěčem je sám autor - nezávislý pozorovatel děje (-er forma); vypravěčem je částečně také sám Kvido, který předčítá nakladateli své dílo psané v -er formě - vyprávění této části tak probíhá v -ich formě

Postavy:
KVIDO: autobiografické prvky Michala Viewegha; neohrabaný, ale vysoce inteligentní mladík se zájmem o literaturu; svými "chytrými řeči" každého šokuje; miluje Jarušku; KVIDUJ OTEC: inteligentní, z chudých poměrů pocházející, vysokoškolsky vzdělaný muž, profesně i vnitřně zničený komunistickým režimem; donucen k politickým i morálním ústupkům, přesto zůstává v rámci možnosti zásadový; je neprůbojný; z obav ze sledování se prakticky zbližní; rád pracuje se dřevem; KVIDOVA MATKA: ochotná a milující žena - i přes rozmary svého muže je mu oddaná; povoláním právnicka, ale původně herečka; k smrti se bojí psů; BABIČKA LIBA: matka Kvidova otce; vášnivá turistka a vegetariánka (je posedlá zdravím); vaří levná bezmasá jídla, aby si ušetřila na cestování; DĚDEČEK JOSEF: otec Kvidova otce; JARUSKA: Kvidova kamarádka z dětství, později i jeho přítelkyně a manželka; ZITA: rodinná přítelkyně Kvidových rodičů; původně gynekoložka; je donucena pracovat v kině; PAVEL KOHOUT: spisovatel, disident a signatář Charty 77; ING. ZVARA: nejlepší kamarád Kvidova otce; není tak silný a zásadový - vstoupí do KSC, z čehož mu plyne řada výhod; DĚDEČEK JIRÍ & BABIČKA VĚRA: rodiče Kvidovy matky; PACO: Kvidův bratr

Děj:
Kvido po revoluci r. 1989 vypráví příběh své rodiny nakladateli a přesvědčuje ho, aby dílo vydal → Kvido se po okupaci Československa sovětskými vojsky j. r. 1968 stěhuje se svými rodiči do města Sázava → zde v klidu vyrůstá a dospívá, ale jeho rodiče postupně doplácí na to, že nechtějí vstoupit do KSC (problémy v práci, apod.) → Kvidův otec je nakonec donucen stát se alespoň členem VUMLu (Veřejní univerzity marxismu-leninismu) → jejich rodinné poměry se zlepšují (např. lepší bydlení), ale musejí se na nátlak členů komunistické strany veřejně ponižovat (Kvido musí recitovat socialistické básně, jeho otec je prozvěnu nucen hrát fotbal, který mu vůbec nejde) → Kvidův otec však po setkání s disidentem Pavlem Kohoutem okamžitě přichází o práci a postavení (je donucen pracovat jako vrátný) → propadá se do deprese, často uniká od starostí k práci se dřevem do své dílny (dokonce si vyrábí i rakev) → Kvidovi se s Jaruškou, kterou potkal v sázavské škole, narodí dítě → rodinu "zachrání" až revoluce r. 1989 → otec se dostává z deprese a nakladatel Kvidovi schvaluje vydání jeho knihy

Kompozice:
dílo je rozděleno do 17 kapitol; hlavní děj je doplněn epizodami o babičce a humornými příhodami, líčícími Kvidovo sexuální dospívání; dílo obsahuje také závěrečný doplňující EPILOG, ve kterém autor osvětluje osudy postav do roku 1991; kompozice vyprávění je retrospektivní (děj se pravidelně vrací z autorovy dospělosti po r. 1989 zpět do jeho dětství), konec knihy psán chronologicky (tj. s běžnou časovou návazností děje)

Prostor a čas:
Praha a město Sázava; vyprávění samotné sice probíhá až po r. 1989, týká se však období od 60. let 20. stol. po pád komunismu (konec 80. let)

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla a motivy):
zachycení atmosféry normalizace* tragikomickou formou; obraz o tehdejší životě, sociální situaci, psychice lidí, mezilidských vztazích a politické situaci; kritika a zesměšnění komunistického režimu; MOTIVY: totalita, morálka, útlak, zásady, psychika, dospívání

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):
okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy (1968) → tzv. normalizace a opětovné utužení poměrů; v Československu založena protirežimní Charta 77 (1977); pád Berlínské zdi (1989); Sametová revoluce v Československu (konec r. 1989); sjednocení Německa (1990); rozpad Sovětského svazu (1991)

Kontext dalších druhů umění:
na našem území končí s pádem komunistického režimu i tzv. socialistický realismus (umělecký směr ideově vycházející ze socialismu, který většinou zcela nekriticky oslavoval a propagoval); ve všech oblastech umění se uvolňují poměry (zeměná díky konci cenzury); FILM: Miloš Forman (1932-2018) - český režisér dlouhodobě žijící v USA; Rudolf Hrušínský (1920-1994); HUDBA: populární hudba - Karel Gott, Helena Vondráčková; ARCHITEKTURA: Jan Kaplický (1937-2009) - český architekt dlouhodobě žijící v Anglii; Frank Gehry (Tančící dům v Praze)

Kontext literárního vývoje:
česká porevoluční literatura (česká literatura po roce 1990*) - dominantní je PROZA, méně pak POEZIE; ze starší generace tvořili Pavel Kohout (*Konec velkých prázdnin, Sněžím*) nebo Ludvík Vaculík (*Jak se dělá chlapec*), za mladší autory např. Petr Šabach (*Hovno hoří*); z důvodu funkce prezidenta již méně tvořil světověznámý dramatik a esejista Václav Havel (*Letní přemítání*)

AUTOR - život autora:
Michal Viewegh (1962) - **nejúspěšnější současný český spisovatel**; nar. v Praze → gymnázium v Benešově (maturita r. 1980) → ekonomie na VŠE v Praze + první literární pokusy → VŠE nedokončil → český jazyk a pedagogika na FF UK (dokončil r. 1988) → **učitelem na ZŠ** → redaktorem z spisovatelem na plný úvazek → r. 1993 prestižní Cena Jiřího Ortena → **vydal několik společenských románů** (velmi populární a často zfilmované) → v roce 2012 přežil prasknutí aorty → r. 2015 se podruhé rozvedl se svou druhou ženou Veronikou; ze dvou manželství má celkem tři děti

Vlivy na dané dílo:
autobiografické prvky (vlastní zážitky z dětství) a vlastní rodina; společenské a politické poměry v komunistickém Československu (hl. období normalizace*)

Další autorova tvorba:
hl. společenské ROMÁNY* (z českého prostředí): *Výchova dívek v Čechách* (tragická love story mezi učitelem a jeho studentkou), *Účastníci zájezdu* (o autobusovém zájezdu českých turistů na Jadran s tragikomicky prolétajícími se osudy), *Zapisovatel otcovské lásky, Román pro ženy* (příběh mladé redaktorky ženského časopisu s komplikovaným milostným životem), *Báječná léta s Klausem* (volné pokračování tohoto díla), *Případ nevěrné Kláry, Vyblíbená, Román pro muže* (sebeironizující dílo o nadvládně starších mužů), *Bímanželka* (o druhé ženě Veronice), *Mafie v Praze, Mráz přichází z Hradu, Biomanžel*; aj.; NOVELY: *Názory na vraždu* (autorova prvotina), *Andělé všedního dne*, aj.; okrajově také DRAMA (divadelní hra): *Růže pro Markétu aneb Večírky revolucionářů* (o Sametové revoluci); POVIDKY: *Povídky o manželství a o sexu*; FEJETONY: *Svédké stoly aneb Jací jsme, Na dvou židlích*; LITERÁRNĚ-PARODICKÁ DÍLA: *Nápady laskavého čtenáře*; BIOGRAFICKÁ DÍLA: *Můj život po životě* (o rekonvalescenci po srd. příhodě)

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.):
FILM: *Báječná léta pod psa* (český film; 1997) - režie: Petr Nikolaev; hrají: Ondřej Vetchý, Libuše Šafránková, Vilma Cibulková, aj.

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:
knihy v době vydání zaznamenala u veřejnosti pozitivní ohlas a pro autora znamenala první literární úspěch → i dnes je veřejností vnímána pozitivně a je nejpobulárnější a všeobecně nejznámější autorovou knihou; obecně je autor v ČR velice oblíbený a patří mezi nejprodávanější české spisovatele

Dobová kritika díla a její proměny:
literární kritika opakovaně označuje autora za tvůrce tzv. "nízké literatury", toto konkrétní dílo však obdrželo i řadu pozitivních kritik, což dokazuje mimo jiné prestižní Cena Jiřího Ortena, kterou za něj autor obdržel v r. 1993

Aktuálnost tématu a zpracování díla:
knihy popisuje (byť mírně humornou formou) nedávnou českou historii, i proto je její téma stále aktuální; i zpracování zcela odpovídá moderní literatuře

A to mu ani jednou v životě neřekneš, co si o něm myslíš?" přela se s ním žena. "A na co? Akorát se poráíme. Nebo si snad myslíš, že mu otevřu oči a že se změní?" namítal jí otec. "Neumím vychovávat psy, natož lidi."
"To je pravda," souhlasila výjimečně Kvidova matka. "Takže ti vůbec nevadí, v jaký to žiješ lži?" navázala. "Vadí," řekl Kvidův otec. "Ale vadí mi to trochu méně, než když v kanceláři někdo osm hodin uzařené tříská věcma. Pokaždě se totiž hrozně leknu. Dělejí se mi z toho opary."
"Takže vlastně žiješ ve lži kvůli oparům."
"Ty v ní nežiješ?"
"Samozřejmě že v ní žiju! Všichni v ní žijeme. Jenomže já proti ní bojuju! Po svém, zdánlivě nenápadně, ale bojuju."
"Právni cestou," poznamenal Kvidův otec. "Ano, právní cestou. Jsem právník, tak právní cestou."
"V zemi bez práva," doplnil otec. "Neždá se ti, že je v tom cosi neřešitelného?"
Dotkl se zřejmě čehosi citlivého, neboť Kvidova matka zareagovala velmi podrážděně: "Zato ty bojuješ za pravdu v truhlářské dílně!"
"Nebojuju," řekl Kvidův otec s povzděchem. "Nikdy jsem nic takového neřikal. Léčím si tam nervy. Nevěřila bys, jak to báječně uklidňuje! Než udělám jednu políčku, nevím o světě."
Políčku! zvolala Kvidova matka pohrdavě. "Sežeň si LSD. Na svět zapomenou mnohem rychleji a aspoň to bude mít nějakou formu."
"Copak LSD, ale zkus sehnat nějaké dřevot."
Kvidův otec věděl, o čem mluví: Už dříve se mu do jeho sklepní dílny podařilo levně koupit starý draxl, soustruh poháněný šlapáním, ale nemohl – zrovna když svoje tvůrčí možnosti takto rozšířil – sehnat vhodný materiál a po celé dlouhé týdny byl odkázan na zbylé odřezky. Z nich pak soustružil rybářské splavky, ačkoli nerybařil, nebo různé přívěsky, které nikdo nenosil, a to vše prostě jen proto, aby mohl i nadále v dílně pracovat. "Když už mu nezbyl ani jediný kousek, který by mohl do soustruhu upnout, začal s ručním vyřezáváním všelijakých miniatur se silným symbolickým významem," vyprávěl Kvido. "Nejnámějším dílem z tohoto období bude patrně otcová zmešněnína, silniční závozy z hraničního přechodu v Rozvadově."
"Človče, vy si snad ze mě děláte srandu!" řekl redaktor. "Život ve lži, stát bez práva... Tak dohodl jsme se na něčem, nebo nedohodl...?"
"Vždyť je to pravda," řekl vzdorně Kvido. "Jaké to bude mít smysl – když to nebude pravda?"
"Smysl?" řekl redaktor. "Vy jste vážně ještě dítě! Odkdy se, prosím vás, můžeme v Čechách ptát, jestli má naše literatura smysl?! Takové luxy si tady země nikdy nemohla dovolit. Tady se vždycky akorát ptáme, jestli vůbec existuje. Jestli je! Copak to nechápete?"
"Ne," řekl Kvido. "Nechápu."

Základní principy fungování společnosti v dané době:
rostoucí nespokojenost s režimem těsně před a po roce 1968; vlna protestů a požadavku svobody (1989) nástup demokratických principů a občanských svobod (po r. 1989) - konec cenzury a dalších represivních opatření (např. zákaz práce/studia/cestování)

Vlivy na jeho tvorbu:
společenské a politické poměry v ČR; společenské trendy; vlastní rodina a exmanželka; vlastní život (práce učitele na ZŠ, nemoc)

Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury:
román mohl ovlivnit některá pozdější díla, tragikomicky a zároveň kriticky připomínající období komunismu; volně navazující dílo *Báječná léta s Klausem*

román - prozaický epický žánr; delší rozsah a komplikovanější děj než povídka nebo novela; příběh zpravidla obsahuje více postav
normalizace - období po roce 1968, za jehož začátek je považována okupace sovětskými vojsky v srpnu 1968; předcházelo mu tzv. pražské jaro (období zmírňování poměrů v komunistickém Československu a snahy o demokratizaci komunistického režimu, např. zmírňování cenzury), které vyústilo v okupaci sovětskými vojsky, odstranění zastánců reformu z čelních pozic a poté v rámci **normalizace** opětovné utužení poměrů
česká literatura po r. 1990 - česká literatura po pádu komunistického režimu
ironie - úmyslné vyvolení opaku toho, co si doopravdy myslíme **řečnická otázka** - otázka, kterou její tazatel nepokládá se záměrem dostat na ni odpověď
fejton - specifický publicistický žánr, většinou kratšího rozsahu; jakási poznámka pod čarou neboli protějšek k hlavním článkům; ZNAKY: zpracovává zdánlivě nevýznamné téma, avšak zajímavou formou; nahlíží na všední věci v novém světle; běžná je silná subjektivita (vlastními názory a zkušenostmi ovlivněný pohled na věc)